

درس خارج
فقه نظام عمران شهری
جلسه ۴۳ (نمادها ۶)

۹۵/۱۱/۱۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ

بحث در مورد رنگ‌ها بود و رنگ‌های مثبت را بحث کردیم. بیان شد برخی رنگ‌ها به صورت مطلق و برخی از رنگ‌ها به‌طور اجمال، مطلوبیت شرعی دارند. رنگ سبز و سفید و قرمز و صورتی و آبی را هم بحث کردیم. رنگ زرد هم از همان رنگ‌هاست که در روایات ادله‌ای برای مطلوبیتش وارد شده است. این مطلوبیت از آیه «صَفَرَاءُ فَاقِعٌ لَوْنُهَا تَسْرُّ النَّاطِرِينَ»^۱ نیز برداشت می‌شود؛ چراکه «تَسْرُّ النَّاطِرِينَ» در آن آمده است. این عبارت، مدح این رنگ است و این مدح، کاشف از مطلوبیت رنگ زرد در نظر شارع دارد. البته علاوه بر این آیه، روایات متعددی هم در این مطلوبیت وارد شده است.

شیخ کلینی رحمته الله به سند از امام باقر علیه السلام روایت می‌کند که فرمود:

«وَعَنْهُمْ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا بَلَغَ بِهِ جَابِرُ الْجُعْفِيِّ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ: مَنْ لَبَسَ نَعْلًا صَفَرَاءَ لَمْ يَزَلْ يَنْظُرُ فِي سُورٍ مَا دَامَتْ عَلَيْهِ لِأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ صَفَرَاءُ فَاقِعٌ لَوْنُهَا تَسْرُّ النَّاطِرِينَ.»^۲

یعنی هر کس نعلین زرد بپوشد، تا زمانی که آن را پوشیده است این کار موجب سرورش خواهد شد - و اثر روانی مثبت روی او خواهد گذاشت -؛ چراکه خداوند متعال فرموده است: «صَفَرَاءُ فَاقِعٌ لَوْنُهَا تَسْرُّ النَّاطِرِينَ». لذا از این تحلیل و استدلال، مطلوبیت مطلق رنگ زرد، استفاده می‌شود.

مرحوم عیاشی در تفسیرش از امام صادق علیه السلام نقل می‌کند:

«مُحَمَّدُ بْنُ مَسْعُودٍ الْعِيَّاشِيُّ فِي تَفْسِيرِهِ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شاذَانَ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا رَفَعَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام مَنْ لَبَسَ نَعْلًا صَفَرَاءَ لَمْ يَزَلْ مَسْرُورًا حَتَّى يُبْلِيَهَا كَمَا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ صَفَرَاءُ فَاقِعٌ لَوْنُهَا تَسْرُّ النَّاطِرِينَ.»^۳

یعنی کسی که نعل زرد بپوشد تا زمانی که این نعلین کهنه شود در سرور خواهد بود، همان‌گونه که خداوند فرمود: «صَفَرَاءُ فَاقِعٌ لَوْنُهَا تَسْرُّ النَّاطِرِينَ».

همچنین در روایت آمده است:

«مَنْ لَبَسَ نَعْلًا صَفَرَاءَ لَمْ يُبْلِيَهَا حَتَّى يَسْتَفِيدَ عِلْمًا أَوْ مَالًا.»^۴

۱. البقرة: ۶۹ قالوا ادع لنا ربك يبين لنا ما لونها قال إنه يقول إنها بقرة صفراء فاقع لونها تسر الناظرين

۲. وسائل الشيعة، ج ۵، ص: ۶۹

۳. تفسیر العیاشی، ج ۱، ص: ۴۷

۴. همان، ح ۶۰

چون در این روایات تعلیل به آیه شده است، مطلوبیت رنگ زرد، نه برای خصوص نعل زرد بلکه به طور مطلق استفاده می شود. مگر در دو سه مورد که استثناء شده است که ما استثناء خاصی هم متعرض نشدیم. اجمالاً به شش رنگ مطلوب رسیدیم که عبارت‌اند از: «سفید، سبز، قرمز، صورتی، آبی و زرد». اما رنگ‌های منفی؛ دو رنگ هست که اجمالاً از روایات استفاده می شود که در شرع این دو رنگ منفی‌اند. یکی از آن‌ها رنگ سیاه است. از روایات استفاده می شود که این رنگ در همه جا نامطلوب است مگر در سه مورد: «پاپوش (خف)، عمامه و آبا (کساء)». به استثنای این سه مورد، رنگ سیاه نه تنها مطلوبیت شرعی نداشته بلکه کراهت شرعی دارد.

شیخ کلینی و شیخ صدوق رحمهما الله روایت کرده‌اند:

«مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عِدَّةٍ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ رَفَعَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: يُكْرَهُ السَّوَادُ إِلَّا فِي ثَلَاثَةٍ الْخُفِّ وَالْعِمَامَةِ وَالْكِسَاءِ.»^۵

ظاهراً «کساء» اعم از آبا است؛ یعنی هم شامل آبا می شود و هم شامل چیزهای دیگری که مثل آبا، فراگیر باشد، «کل ما یُکسَى به».

در روایت دیگری نیز شیخ صدوق رحمهما الله به سند صحیح از امام صادق عليه السلام روایت می کند:

«مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ عليه السلام قَالَ: قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام فِيمَا عَلَّمَ أَصْحَابَهُ لَا تَلْبَسُوا السَّوَادَ فَإِنَّهُ لِبَاسٌ فِرْعَوْنُ.»^۶

[لباس مشکی نپوشید، به دلیل اینکه لباس فرعون بوده است.]

در روایتی دیگری از امام صادق عليه السلام وارد شده است:

«عَلِيٌّ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ مُحَسِّنِ بْنِ أَحْمَدَ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: قُلْتُ لَهُ أَصْلِي فِي الْقَلَنْسُوءَةِ السَّوْدَاءِ فَقَالَ لَا تُصَلِّ فِيهَا فَإِنَّهَا لِبَاسُ أَهْلِ النَّارِ.»^۷

«قلنسوة» معرّب شب کلاه است. پس از روایات متعددی کراهت رنگ سیاه استفاده می شود. البته مگر در همین موارد استثناء که مطرح شد.

۵. وسائل الشیعة، ج ۴، ص: ۳۸۲

۶. همان، ح ۵

۷. وسائل الشیعة، ج ۴، ص: ۳۸۶

مورد دوم از موارد رنگ منفی، رنگ سرخ تند است؛ بیان شد که رنگ قرمز مطلوبیت دارد اما از روایات استفاده می‌شود که سرخ تند مطلوبیت ندارد، مگر در چند جا که مطرح خواهیم کرد. از موارد استثناء، یکی برای عروس است که مطلوبیت دارد و در روایت وارد شده است که برای او استفاده از این رنگ اشکالی ندارد.

در روایت از حضرت امام صادق علیه السلام آمده است:

«وَعَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: يُكْرَهُ الْمُقَدَّمُ إِلَّا لِلْعُرُوسِ»^۸

قبلاً هم بیان شد که مراد از «مُقَدَّم» رنگ قرمز تند است.

از روایت استفاده می‌شود که رنگ قرمز تند، حتی در لباس، کراهت ندارد، مگر در جایی که پوشیدن چنین رنگی، لباس شهرت باشد.

از امیرالمؤمنین علیه السلام روایت شده است که حضرت فرمود:

«عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ الْقَدَّاحِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ قَالَ

أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام نَهَانِي رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله و سلم عَنْ لُبْسِ ثِيَابِ الشُّهْرَةِ وَلَا أَقُولُ نَهَاكُمْ عَنْ لِبَاسِ الْمُعْصَفَرِ الْمُقَدَّمِ»^۹

حضرت علی علیه السلام به طور صریح می‌فرمایند که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از لباس شهرت، نهی کرده است و من (امام

صادق علیه السلام) نمی‌گویم که از لباس قرمز تند، نهی کرده است؛ پس این نهی از لباس سرخ تند در جایی است که تبدیل به لباس شهرت شده باشد.

بنابراین از این روایات استفاده می‌کنیم که از بین رنگ‌ها، آن رنگی که تا حدودی مسلم است که مکروهیت دارد -مگر در مواردی که بیان شد- رنگ سیاه است. سایر رنگ‌هایی که نام بردیم، برخی مطلقاً استحباب دارند و برخی استحباب اجمالی دارند. هذا تمام کلامنا در رنگ‌ها که استفاده از این رنگ‌ها باید در سطح شهر هم رعایت شود. وقتی ما از مطلوبیت رنگی بحث می‌کنیم، یعنی اگر خواستند دیوارها، مغازه‌ها، درب خانه‌ها و جاهای دیگری از شهر را رنگ‌آمیزی کنند از این رنگ‌هایی که مطلوبیت شرعی دارد، بیشتر استفاده کنند.

و صلی الله علی محمد و آله و سلم

۸. وسائل الشیعة، ج ۵، ص: ۲۹

۹. همان، ح ۴